

★ SAHİBİ

TÜRKİYE İSLÂM
ENSTİTÜLERİ
TALEBE
FEDERASYONU
ADINA
GENEL BAŞKAN

Hayrettin ŞALLI

★ YAZI İŞLERİ
MÜDÜRÜ

Mehmet KESKİN

★ İDARE MÜDÜRÜ
Hüseyin ERDEM

Bu Sayıda:

SELÂM	İslâm MEDENİYETİ
HZ. PEYGAMBER VE SAHA- BE DEVRİNDE KİTABET SANATI	Prof. Dr. Muhammed HAMİDULLAH
(Terceme: Dr. Yusuf Ziya KAVAKÇI	
SAĞLIĞIN EN İYİ ÇARESİ ORUÇ (Terceme)	Arif ETİK
KELİME-İ TEVHİDİN YÜK- LEDİĞİ MÜKELLEFİYET- LER	Ahmet MEMDUHOĞLU
MELAMİYYE TARİKATI ...	Selçuk ERAYDIN
HAKAANİ ŞİRVANİ	Prof. Dr. Ali Nihat TARLAN
TÜRKÇE MEVLİT METİNLE- Rİ HAKKINDA	Dr. Necla PEKOLCAY
YENİ ÖĞRETİM YILINA GI- RERKEN	Bekir TOPALOĞLU
İBADET VE FAYDA	Ali Murat DARYAL
DOĞU-BATI TAHLİLİ	Cahid BALTAÇI
ALLAH FİKRİ ÜZERİNE DÜ- ŞÜNCELER	Sabri AKDENİZ
FAİZ-BANKA VE İSLÂM ...	Mustafa COŞKUN
LÜTFEN ÇOCUKLARI ÖL- DÜRMEYİNİZ	İzzet HANİFİ
HABERLER	İslâm MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi

Nuruosmaniye Caddesi No: 8/6

Telefon:22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme ve Havale Adresi :

İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

SİRKECI — İST.

TEMSİLCİLERİMİZ

Kayseri : T.İ.E.T.F. İkinci Başkanı: İsmail ELİUZ

Konya : Y.İ.E. Talebe Cemiyeti Baş.: Ali MARAŞLIGİL

İzmir : Y.İ.E. Talebe Cemiyeti Başkanı: Ali ARSLAN

Erzurum : Y.İ.E. Talebe Cemiyeti Başkanı: N. Tayyar TAŞ

Reklam:

Turan SEVGİLİ

Tarih: 25/10/1972

Yıl: 3 — Sayı: 25

Dizgi ve Baskı

İRFAN MATBAASI — İSTANBUL

ABONE

Yıllık: 12 sayı 40 TL.

6 Aylık: 6 sayı 20 TL.

Yabancı memleketlere
posta ücreti eklenir.

İLÂN TARİFESİ

Her türlü reklâm ve ilânlar
özel tarife tabidir.

Bir sayısı 400 Kuruştur.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınmaz.
Gönderilen yazılardan yayımlanmayanlar istenildiğinde altı ay
sonra iade edilir.

HAKAANİ ŞİRVANİ

Prof. Dr.
Ali Nihat TARLAN

İCRETİN beş yüz yirmi senesinde doğduğu tahmin edilen —çünkü kati olarak bilinmiyor.— Hakaani İran'ın büyük şairlerindedir. Manzum ve mensur bir çok eserleri vardır. Üslubu unsuri ve senaiye yakındır. Ancak garib ve mehcür kelimeler kullandığı için eserleri şerh ve izaha mühtaçtır. Nitekim, bu yolda eserler yazılmıştır. Çok büyük bir kültüre sahip olan Hakaani bilhassa tasavvufda çok derinleşmiştir. Tercemesini neşrettığımız büyük kasidesi ve diğer eserlerinde yer alan tasavvufi hava bunun kuvvetli şahitleridir.

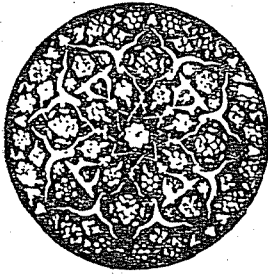
Hakaani, Şirvanşahlar zamanında yetişmiş ve bunlardan Münicihr ve Ahistana kasideler yazmıştır. Gayet fasih fakat çok sanatlıdır. Hissi şiirleri de çok içlidir. Hayatının mühim bir kısmı Şirvan'da geçmekle beraber, hayli de seyahatleri vardır. Bu seyahatlerinde her tarafta gördüğü hürme ve takdir ona bariz bir gurur vermiş, bu yüzden Şirvanşahlar sarayına avdet ettiği zaman hükümdarın gazabına uğrayıp haps edilmiştir. Meşhur HABSİYYE'yi bunun üzerine yazmıştır. Ölüm tarihi kati olarak bilinmemekle beraber, hicri 590 veyahut 595 senelerinde vefat ettiği zannedilmektedir.

Tercemesini takdim ettiğimiz yüz on altı beyitlik kaside, Hakaani'nin diğer kasideleri arasında mümtaz bir mevki işgal eder. Buna binaendir ki kendisinden sonra gelen büyük şairler bu esere nazireler yazmışlardır. Bunlardan bulabildiklerimiz sırasıyla, Hüsrev Dehlevi, Mevlâna Cami, Ali Şir Nevai, Urfi, Şirazi, Fuzuli ve Nef'i'nin nazireleridir. Kasideler farsçadır ve herbiri ayrı bir sanat değeri taşımakla beraber İslâmî esas üzerine yükselen tasavvufun türlü rûhi tecellilerini aksettirir. Bu şiirlerin bir kısmı —ayrı olanlarda— ayrı ayrı mensub sanatkarlar olmakla beraber ruh itibarıyla bir zirvede birleşmişlerdir. Bu zirve İslâmî ruhdur ki bütün şarkı istilâ etmiştir. İnsanlığın aradığı hakiki medeniyet budur «Yeni Asya» gazetesinde «Şarkın Ruhu» başlığı altında bunların hulasatan bir nev'i izahını neşretmiştik. Şimdi bu nazirelerin metnini aynen takdim ediyoruz. Gerek sanat, gerek fikir bakımından çok yüksek bir değeri olan bu kasidelerin neşri faydadan halî olmasa gerektir.

HAKAANİ

1 — Benim Gönlüm öğretmenin bütün usul ve erkânını bilen ve bu ilmin piri olan bir hocadır. Ben onun yeni derse başlayan talebesiyim. İlk defa teberrüken okuttuğu aşr-ı (Kur'an-ı Kerim'den ayetler) sükküt: mektebi ise murakabe ve tefekkürdür.

2 — Her tefekkür ve murakabe mekteb ve her nefes bir sükküt sahifesi değildir. Nasıl ki her denizde sedef bulunmaz ve her sedef içine düşen damla nisan yağmuru değildir.

3 — Tefekkür, Nuh'un gemisine benzeyen bir mektebdir. Ama herkes için değil, derdi tufan gibi soşan, nazarında cüdi dağı eteğinin üzerindeki toz kadar ehemmiyetsiz olan insan için.

4 — Tefekkür mektebinde, okumaya muvaffak olan insan, ne Cudi dağı toprağına, ne de tufan bacağına kadar çıkabilir.

5 — Derdi çoştığı zaman dört unsurunda, dört tufan koymayan insan bu mektebe talebe olamaz.

6 — Tefekkür ve murakabe mektebi Hz. Ali'nin (erler arslanı) huzurunda diz üstü edeple oturduğu o arslan ere mahusustur.

7 — Cefakeş (it canlı) olduğu için o, Hz. Ali'nin huzurunda diz çöküp oturur: ama köpek gibi dünyaya haris olanların önünde imkânı yok dize gelmez.

8 — Musa (Hz. Musa) gibi, bu mana Hızır'ın (Hz. Hızır) eteğine yapışan insanın yakasında Musa'nun elini ve Hızır'ın suyunu (ab-ı hayat) görürsün.

9 — Onun bütün telkin ettikleri âyetlerdir ki bu âyetlerin tevil ve tefsiri süküttür. Bütün öğrettikleri bir takım halli müşkül şeylerdir ki bunlar ancak cehaletle halledilebilir.

10 — Evvelâ benim sükütümün sahifesi üstüne elif, bâ, tâ (yani kesmek) yazdı. Bunun manası şuydu: insanın dili yüzünden başı ağırır, bunun dermanı süküttür.

11 — Evvelâ benden dili aldı. Zira çocuk peki derse, başladığı zaman ney gibi dilsiz olmalı, kopuz gibi dil hilen olmamalı.

12 — Ben dilsiz olunca ney üfler gibi, bana can üflledi. Taki onun neyi olayım ve ona itaat ederek istediğini terennüm edeyim.

13 — Beni tellan potasında öyle eritdi ki ne şeytan ve onun vesvesesi, ne de Âdem ve onun isyanı kaldı.

14 — Kulağıma bir şeyledi ki eğer onu bir kitap halinde yazacak olsam o kitabın sahifesi, ancak felek sahifesi, mürekkebi de ancak keyvan yıldızı olabilir. (Keyvan Zehl yıldızının diğer ismidir ve rengi siyahtır.)

15 — Tecrid (dünyadan elini eteğini çekmek) ebcedini yazdım. Ve sonra çocukların yaptığı gibi o meşk (yazı) sahifesini her zaman kırmızı (kanlı göz yaşı) ve sarı (sararmış yüz) renklerle süsledim.

16 — Sırrı yokluktan ibaret olan, o «ebced»i ezberledikten sonra adı varlık olan muamma hatırımdan silindi.

17 — Bu mektebde öğretilen ilmin tamamen cehalet olduğunu görünce hafızamda ondan başka ne varsa hepsini unuttum.

18 — Bu ne güzel bir ilim tahsilidir ki cahil olarak kendime döndüm. Kimin böyle bilgili bir hocası vardır ki onu benim gibi cahil yapsın.

19 — Aynı karşısına geçen bir papağan nasıl kendini tanımaz ve aynada gördüğü hayale hayran kalır. Ve bu hayret ona (pir-i talim) yani gönlün ayna arkasından söylediği sözleri tekrar ettirirse ben de o hale geldim.

20 — Bu öğrenme uğrunda bir ömür sarfettim. Ve halâ ebced okuyorum, bilmiyorum, onun divânındaki yazıları ne zaman okuyacağım.

21 — Akıl hâlâ çocuklar gibi oyun hevesinde, o oyuncağa benzeyen hokka (felek) onu oyununa hayran etti.

22 — Bu çocukların oyun yerinde onu hayretle görüyorum: yerdeki siyah yuvarlak (arzun küresi), rahat, yerinde duruyor. Çivit rengi hokka (gök, felek) dönüyor.

23 — Bu oyunlar nihayet sona erdi ve artık akşam oldu. Nerede bir oyun varsa gece oldumu sona erer.

24 — Akıl eşyanın tabiatından (nefsinden) emin olmadığı için koluna hayret muskasını bağlıyorum. Bu sebepten diri diri bir tabut içine konan Musa gibi onu zindanda tutuyorum.

25 — Akıl, nefsin yolundan geçecektir. Nasıl ki Musa'nun beşiğini Nil nehri Firavun halkının içine götürecektir ve bu zarûridir.

26 — Heva ve hevesi yüksek mevkie geçip tefevvuk etmek istiyordu. Onu elinden tutup en son safa fırlattım.

27 — Evvelâ arı gibi kâfir bir nefsim vardı. Lâkin onu sonunda arı beyi gibi müslüman buldum. (Arı kâfirdir. Arı beyi Hz. Ali'nin huzurunda iman getirdiği ve insanları sokmaktan tevbe ettiği için müslüman olmuştur.)

28 — Nefs, adet-i mucibince küfre dönmek istiyordu. Ben bu sırrı anlayınca hemen gizlice başını kestim.

29 — Onu dört duvar (dört unsur) arasında gördüm. İman telkin ettikten sonra mezarını kanla sıvadım.

30 — Maktûlen vefat edenlerin mezarı dıştan kanla bulanmış görünür. (Şehit mezarlarının üzerini kanla bulamak âdettir.) Ama içindeki Cennet misk ile sıvanmıştır.

31 — Kefen soyucu tabiat onun mezarını eşer korkusuna yapılmı. Zira Şeriat mehtabını ona gece bekçisi yaptım.

32 — Nefis mezarının üstünde diken yetişirse Allah'a şükret. Dışı diken-dir. Ama içinde bir gülistan vardır.

33 — Benim himmetim rind bir Şahınşahın himmeti gibi güneşe benzer. Çarh onun oyluğu altında, İsa'nın başı ise oyluğunun üstündedir. (Tecerrüd ve himmetin timsali olan Hz. İsa dördüncü felekte, felek-i şemsde'dir.)

34 — Evet dervişin himmeti yani masivadan tecerrüt meziyyeti güneş gibi olmalıdır. Onun serüveni şahanedir. Oysa bunların hepsinden feragat etmiştir.

35 — Dervişliğin hususî mülkünde bu himmet Süleymanlık'dır. (Hz. Süleyman). Onun meydanında (Yâ Rabbi, bana bir mülk ihsan etki benden sonra kimseye o mülk layık görülmesin.) ayetinin kösü çalınmaktadır.

36 — Bu himmet, can ve cihan adlı iki putu ayağının altında ezer. Kapıcısının önünde bağlı iki köpek görürsün: biri niyaz (yalvarış, ihtiyaç) diğeri hurs ve tama.

37 — O İskender (İskender-i Kebir) gönüllü Hızır (Hızır A.S.) ne büyüktür ki heva onun tahtı, akıl tacıdır. O manevî varlığı akıllı olan himmet sahibi derviş, ne güzel bir serhoştur ki yemeği «baka», sofrası «rıza»dır.

38 — Fikir ve ilham, onun iki hazinedarı: Şeriat ve Allah'ın tevfiği iki muhafızı: mülkünde iki zimmi (müslüman olmayan) nefis ve arzular iki hizmetkârı çarh ve dünyadır.

39 — O, ne isyanı kendisine zulüm yolu ile bir taht temin eden Hind Çipal'i: ne de tuğyanı kendisine bir taç hediye eden Çin hakanıdır. Bunların birine benzemez.

40 — Onun teslim ve rıza matbahı (mutfağı) için odun, Çipal'in tahtı, bindiği ihlası atının nalı, hakanın tacıdır.

41 — Mertlik ve tecerrüd meydanında ata binip köy ve çevkan (tahta sopa ve tahta top ile at üzerinde oynanan bir oyun) oynamak istediği zaman emellerin başı onun topu, aklın ayağı da sopası olur.

42 — Gönülüm arı peteği gibi ağ şeklinde bir köşke sahiptir. Dışarıdan kapısı ve damı sade, fakat içi bir çok nimetlerle doludur. (Arı kovanı)

43 — Örümcek yuvası gibi değil. O, dışarısına bir saltanat perdesi çeker. Fakat içi viranedir. Sofrasında ise kebab olmuş bir sinek vardır.

44 — Balık gibi de değil. Balığın içinde bir şey yoktur. Fakat dışı gümüş para hazinesidir. Sedef gibidir. Dışı çıplak, içinde ise inci madeni vardır.

45 — (İşte böyle olan) himmet şahınşahının huzuruna yer öpmek için gittim. Şahınşah «devlet» e beni yukarı bir yere alıp oturtmasını işaret etti.

46 — Beni nimet sofrasına oturttu. Buna hacet de yoktu. Zira gözyaşım lezzetli (güzel tuzlu) ve yüzüm de onun altın tuzluğu idi. (Sarı yüz)

47 — Elime kanaatın hususi kadehini sundu. Bir kadehten bir cur'a için top-rak Hızır (Hızır A.S. Bir de yeşil) cur'asında Hızır'ın ab-ı hayatı oldu.

48 — Bu bereketli nimeti ve bu yeri gören insan imkân yok buradan ayrılmaz. Bu mezeyi ve işret meclisini gören insan başka bir yere gitmek ihtiyacını hissetmez.

49 — Gönülümde daima İsa'nın duasında olduğu gibi bayram vardır.

رَبَّنَا أَنْزِلْ عَلَيْنَا مَائِدَةً مِنَ السَّمَاءِ تَكُونُ لَنَا عِيدًا لِأَوَّلِنَا وَآخِرِنَا

Gönlüm fakr bayramının kurbanı, gönülümün kurbanı ise (İran hükümdarlarından Hüseyin Perviz'in Genc-i Kâv, öküz hazinesidir.

50 — Gönül bana «artık sen fakr hazinesine sahipsin, bundan sonra cihana dönüp bakma» dedi. Mısır'ın nimet ve refahını görmüş insana, Kenan diyarındaki kıtlığın ne lüzümü var. (Hz. Yusuf kıssası)